

Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη

ΤΟΥ **ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ***

Επίκουρου Καθηγητή Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου, Γενικού Γραμματέα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η πρακτική της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (γνωστή στην αγγλική ορολογία ως “money laundering”) είναι μακρόχρονη και διεθνής. Ως δίαυλοι για τη νομιμοποίηση αυτών των εσόδων χρησιμοποιούνται κατά κανόνα τα πιστωτικά ιδρύματα, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, οι κεφαλαιαγορές, η κτηματαγορά, οι εμπορικές επιχειρήσεις και τα καζίνο. Επιπλέον, σημαντικές διαστάσεις έχει προσλάβει και ένα συναφές ζήτημα, αυτό της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, το οποίο λαμβάνει χώρα (συχνά μεν αλλά όχι υποχρεωτικά συνδεδεμένο με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες) μέσω παρεμφερών διαύλων.

Η καταπολέμηση της πρακτικής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες άρχισε από τη δεκαετία του 1980 να ανάγεται σε προτεραιότητα για τις κυβερνήσεις και τις δικαστικές αρχές πολλών κρατών ανά την υφήλιο. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε όμως ειδικά στο πρόβλημα της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος ως διαύλου για τη νομιμοποίηση τέτοιων εσόδων. Εκτιμώντας ότι, όταν οι διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικοί φορείς, και ειδικότερα τα πιστωτικά ιδρύματα, χρησιμοποιούνται ως δίαυλοι για τη νομιμοποίηση του προϊόντος παράνομων δραστηριοτήτων, η φερεγγυότητα και η σταθερό-

* Το παρόν άρθρο αποτελεί την εισήγηση του γράφοντος σε συνέδριο που διοργάνωσε η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς την 29η Σεπτεμβρίου 2005. Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στον Βασίλη Παναγιωτίδη για εξαιρετικά χρήσιμες παρατηρήσεις επί του κειμένου. Τυχόν λάθη και παραλείψεις βαρύνουν αποκλειστικά τον γράφοντα.

τητα του ενεχόμενου φορέα, αλλά και η αξιοπιστία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του, μπορούν να κλονιστούν σοβαρά, με αποτέλεσμα την απώλεια της εμπιστοσύνης του κοινού σε αυτό, οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των πιστωτικών ιδρυμάτων άρχισαν, σε συνεργασία με τις εθνικές κυβερνήσεις, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ρυθμιστικής παρέμβασης. Παράλληλα, από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 ιδιαίτερη σημασία έχει αποδοθεί, για τους ίδιους λόγους, και στη διαμόρφωση του κατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο, για λόγους εννοιολογικής σαφήνειας, να γίνουν δύο επισημάνσεις:

(α) Όπως προκύπτει από τα προαναφερθέντα, το κανονιστικό πλαίσιο που αφορά την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί το σημαντικότερο υποσύνολο των μέτρων και προτύπων που έχουν καθιερωθεί για την καταπολέμηση (πρόληψη και καταστολή) της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν επίσης μέτρα και πρότυπα αναφορικά με:

- την ποινικοποίηση της νομιμοποίησης τέτοιων εσόδων,
- την καταστολή της νομιμοποίησης τέτοιων εσόδων,
- τις υποχρεώσεις επαγγελματιών και επιχειρήσεων που δεν εντάσσονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, και
- τη διεθνή δικαστική συνεργασία και συνδρομή.

(β) Από την άλλη πλευρά, η ρυθμιστική παρέμβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με στόχο την πρόληψη της χρησιμοποίησής του για την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων έχει ευρύτερο αντικείμενο. Δεν γίνεται αποκλειστικά με στόχο την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, και την καταστολή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, αλλά επεκτείνεται και σε θέματα:

- φυσικής ασφάλειας του δικτύου των τραπεζών,
- πρόληψης της απάτης στα μέσα πληρωμών, και
- αντιμετώπισης πρακτικών κατάχρησης της κεφαλαιαγοράς.

Στη συνέχεια του παρόντος άρθρου θα εξεταστεί συνοπτικά το περιεχόμενο του ισχύοντος και του υπό διαμόρφωση κανονιστικού πλαισίου που αφορά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες - με έμφαση στις διατάξεις που αφορούν την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για αυτήν τη νομιμοποίηση, καθώς και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Το εν λόγω κανονιστικό πλαίσιο έχει διαμορφωθεί σε τρία επίπεδα ρυθμιστικής παρέμβασης: διεθνές (βλέπε κατωτέρω, υπό Α), κοινοτικό (υπό Β) και ελληνικό (υπό Γ). Επισημαίνεται σχετικά ότι

το περιεχόμενο των διατάξεων του κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου δέχεται σημαντικές επιρροές από τις αντίστοιχες διατάξεις του διεθνούς, ενώ το ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο δέχεται διπλή επιρροή, τόσο αυτοτελώς από τμήμα του διεθνούς όσο και από το κοινοτικό.

Ειδική αναφορά θα γίνει τέλος, αντί επιλόγου, στο ρόλο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, η οποία, ως φορέας εκπροσώπησης όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα (εκτός των συνεταιριστικών τραπεζών), έχει θεσμική παρουσία, παρεμβαίνει και στα τρία προαναφερθέντα επίπεδα με στόχο την αρτιότερη δυνατή διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου, ενώ ταυτόχρονα συνδράμει τα μέλη της στην προσπάθεια ικανοποίησης των απαιτήσεων που απορρέουν από την ισχύουσα νομοθεσία.

A. Το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο

1. Το έργο της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Ο κύριος φορέας από τον οποίο εκπορεύονται οι κανόνες του διεθνούς δικαίου¹ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Financial Action Task Force, στη συνέχεια η “FATF”). Ο εν λόγω φορέας, ο οποίος δεν είναι διεθνής οργανισμός και υποστηρίζεται γραμματειακά από τον ΟΟΣΑ, συστάθηκε το 1989, μετά από πρωτοβουλία των αρχηγών των κρατών-μελών του G-7 κατά τη διάρκεια της ετήσιας Συνόδου του στο Παρίσι. Μέλη της FATF είναι 31 κράτη (στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα επτά ιδρυτικά κράτη του G-7 και η Ελλάδα), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Περσικού Κόλπου. Καθεστώς παρατηρητή έχουν ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Interpol και άλλοι διεθνείς οργανισμοί και φορείς, καθώς και η Κίνα.

Το έργο της FATF συνίσταται στην καθιέρωση διεθνών προτύπων που στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της αφορούσαν αποκλειστικά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων

¹ Οι κανόνες που παράγουν οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί και fora στο πλαίσιο της λειτουργίας τους διακρίνονται με βάση τη δεσμευτικότητα τους:

- σε κανόνες με νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα που αφορούν σχεδόν αποκλειστικά την εσωτερική λειτουργία τους, και
- σε συστάσεις και κανόνες εν γένει “ήπιου διεθνούς οικονομικού δικαίου” (soft international economic law), είτε γενικής εφαρμογής (με τη μορφή προτύπων καλής συμπεριφοράς), είτε προς συγκεκριμένους αποδέκτες. Στη δεύτερη αυτή κατηγορία εμπίπτουν οι κανόνες διεθνούς δικαίου που εκπορεύονται από την FATF (όπως και από την κατωτέρω αναφερόμενη Επιτροπή της βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία). Βλέπε σχετικά Στεφάνου - Γκόρτσος (2005), σελ. 3-5.

από εγκληματικές δραστηριότητες, τώρα πλέον όμως αφορούν και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Για την επίτευξη του σκοπού της:

- ως προς το πρώτο σκέλος, εξέδωσε το 1990 40 Συστάσεις “*Forty Recommendations on Money Laundering*”², οι οποίες ισχύουν σήμερα όπως διαμορφώθηκαν μετά την τροποποίησή τους το 1996 και το 2003, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις που έλαβαν χώρα εν τω μεταξύ στις πρακτικές και μεθόδους νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και να υπάρξει πρόνοια για την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων,
- ως προς το δεύτερο σκέλος, εξέδωσε το 2001 8 Ειδικές Συστάσεις “*Nine Special Recommendations on Terrorist Financing*”³, οι οποίες ισχύουν σήμερα όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν (με την έκδοση και ένατης) το 2004.

Η FATF επιβλέπει την πρόοδο των μελών της όσον αφορά την υιοθέτηση των εν λόγω συστάσεων μέσω της κατάρτισης ετήσιων εκθέσεων, ενώ ταυτόχρονα προβαίνει στη διαρκή επεξεργασία συμπληρωματικών μέτρων που μπορούν να προωθήσουν τη διεθνή συνεργασία.

2. Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπεία (Basel Committee on Banking Supervision, στο εξής «Επιτροπή της Βασιλείας»), είναι ένας από τους διεθνείς φορείς που συστάθηκαν με στόχο την επεξεργασία κανόνων που έχουν θετική συμβολή στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της νέας διεθνούς αρχιτεκτονικής του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας διακρίνονται σε έναν κύριο και τρεις επικουρικούς.⁴ Στην κατηγορία των επικουρικών της στόχων εντάσσεται και η διατύπωση θέσεων σε θέματα πρόληψης της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και καταστολής της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, με στόχο την προώθηση της ομοιόμορφης ερμηνείας και αντιμετώπισης από τις εθνικές εποπτικές αρχές-μέλη της των βασικών ζητημάτων που ανακύπτουν. Στο πλαίσιο αυτό έχουν εκδοθεί οι ακόλουθες εκθέσεις:⁵

- “Banking secrecy and international cooperation in banking supervision”⁶, η οποία επισημαίνεται ότι είναι η πρώτη έκθεση που επιλήφθηκε της εξεταζόμενης θεματικής,

² Οι 40 Συστάσεις είναι δημοσιευμένες στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.fatf-gafi.org/.

³ Οι εννέα Ειδικές Συστάσεις είναι δημοσιευμένες στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.fatf-gafi.org/.

⁴ Βλέπε σχετικά Στεφάνου - Γκόρτσος (2005), σελ. 262 επ.

⁵ Όλες οι εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας είναι δημοσιευμένες στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.bis.org/dcms/fl.jsp.

⁶ August 1981.

- “Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money-laundering”⁷,
- “Customer due diligence for banks”⁸,
- “Sharing of financial records between jurisdictions in connection with the fight against terrorist financing”⁹,
- “General Guide to Account Opening and Customer Identification”¹⁰,
- “Initiatives by the BCBS, IAIS and IOSCO to combat money laundering and the financing of terrorism”¹¹, και
- “Consolidated KYC (Know Your Customer) Risk Management”¹².

3. Διεθνείς Συμβάσεις

Στη θεματική που αναλύεται στο παρόν άρθρο αναφορά πρέπει να γίνει και σε τρεις διεθνείς συμβάσεις:¹³

- τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1988 για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών, γνωστή ως «Σύμβαση της Βιέννης»¹⁴ (βλέπε κατωτέρω, υπό α),
- τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 για τη νομιμοποίηση, την ανίχνευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες,¹⁵ γνωστή ως «Σύμβαση του Στρασβούργου» (υπό β), και
- τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1999 για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας¹⁶ (υπό γ).

⁷ December 1988.

⁸ October 2001.

⁹ April 2002.

¹⁰ February 2003, Attachment to Basel Committee Publication “Customer due diligence for banks”.

¹¹ June 2003. Η έκθεση αυτή συντάχθηκε από το Κοινό Φόρουμ (Joint Forum), μέλη του οποίου είναι η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπεία (ECBS), η Διεθνής Οργάνωση Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (IOSCO) και η Διεθνής Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτικών Αρχών (IAIS).

¹² October 2004.

¹³ Σε αντιδιαστολή με τις συστάσεις και κανόνες “ήπιου διεθνούς οικονομικού δικαίου” της FATF και της Επιτροπής της Βασιλείας, οι κανόνες που παράγουν οι διεθνείς αυτές συμβάσεις έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη-μέλη των διεθνών οργανισμών που τις έχουν κυρώσει.

¹⁴ United Nations “Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances” Vienna, 20.XII.1988. Η Σύμβαση είναι διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.

¹⁵ Council of Europe, European Treaty Series - No. 141 “Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime”, Strasbourg 8.XI.1990. Η Σύμβαση είναι διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://conventions.coe.int/Treaty/>.

¹⁶ United Nations, “International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism”, New York, 9.XII.1999. Η Σύμβαση είναι διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://untreaty.un.org/>.

(α) Με τη Σύμβαση της Βιέννης αναγνωρίζεται ότι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών αποτελεί διεθνή εγκληματική δραστηριότητα και καθιερώνονται κανόνες ενδυνάμωσης και αύξησης των νομικών μέσων διεθνούς συνεργασίας σε ποινικά θέματα για την καταστολή αυτών των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 11η Νοεμβρίου 1990, και έχει κυρωθεί από 170 κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

(β) Με τη Σύμβαση του Στρασβούργου επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός πλαισίου διεθνούς συνεργασίας, μέσα από το οποίο παρέχονται στα κράτη που έχουν προσχωρήσει σε αυτή μηχανισμοί συνεργασίας σε μέτρα ανίχνευσης (π.χ. ειδικές ανακριτικές εξουσίες και πρακτικές, ένδικα βοηθήματα, αμοιβαία συνδρομή) για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Επιπρόσθετα, προβλέπεται η λήψη από τα μέρη της Σύμβασης:

- προσωρινών μέτρων απαγόρευσης κίνησης λογαριασμών ή κατάσχεσης μετά από αίτηση άλλου μέρους, που έχει κινήσει ποινική διαδικασία ή διαδικασία δήμευσης, και
- μέτρων για την υποχρέωση δήμευσης των οργάνων και προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες και τα οποία ευρίσκονται στο έδαφος ενός μέρους της σύμβασης, κατόπιν αίτησης δήμευσης από άλλο μέρος.

Η Σύμβαση του Στρασβούργου τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 1993 και έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Από τα μη-μέλη του Συμβουλίου, μόνο η Αυστραλία έχει προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση και εφαρμόζει τις διατάξεις της από την 1η Νοεμβρίου του 1997.

(γ) Τέλος, με τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1999 επιδιώκεται η ενδυνάμωση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών που θα προσχωρήσουν σε αυτήν, μέσω της ποινικοποίησης των πράξεων που ορίζονται ως τρομοκρατικές και της επιβολής σχετικών κυρώσεων. Η Σύμβαση αυτή τέθηκε σε ισχύ την 10η Απριλίου 2002, και έχει κυρωθεί από 132 κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Β. Το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο

1. Το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο

Το ισχύον κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες βασίζεται σε δύο νομικές πράξεις:

- την Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες¹⁷ (βλέπε κατωτέρω, υπό α), όπως αυτή ισχύει μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν με την Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 2001¹⁸ (υπό β), και
- την Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2001 για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος¹⁹ (υπό γ).

Επιπλέον, για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας έχουν εκδοθεί Κανονισμοί του Συμβουλίου για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων, με βασικότερο αυτό της δέσμευσης κεφαλαίων, κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας²⁰. Επίσης με την Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2002 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας²¹ ορίστηκαν με ομοιόμορφο τρόπο σε όλα τα κράτη-μέλη τα τρομοκρατικά εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού των εγκλημάτων σχετικά με τρομοκρατικές ομάδες²² και θεσπίστηκαν κανόνες περί δικαιοδοσίας για να κατοχυρωθεί η δυνατότητα αποτελεσματικής δίωξης του τρομοκρατικού εγκλήματος.²³

(α) Με την Οδηγία 91/308/ΕΟΚ υιοθετήθηκαν σε κοινοτικό επίπεδο οι αρχικές 40 Συστάσεις της FATF, ένα μόλις χρόνο μετά την έκδοσή τους. Ως βασικός κανόνας αυτής της Οδηγίας, που εφαρμόζεται σε πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, καθιερώθηκε η υποχρέωση των κρατών-μελών να μεριμνήσουν για την ποινικοποίηση της νο-

¹⁷ ΕΕ L 166, 28.6.1991, σελ. 77. Νομική βάση αυτής της Οδηγίας είναι τα άρθρα 57 (παρ. 2) και 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

¹⁸ ΕΕ L 344, 28.12.2001, σελ. 76.

¹⁹ ΕΕ L 182, 5.7.2001, σελ. 1. Νομική βάση αυτής της πράξης είναι τα άρθρα 31 (στοιχεία α, γ και ε) και 34 (παρ. 2, στοιχείο β) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

²⁰ Νομική βάση αυτών των Κανονισμών είναι τα άρθρα 60, 301 και 308 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Οι Κανονισμοί του Συμβουλίου ισχύουν όπως έχουν τροποποιηθεί μέχρι σήμερα, από Κανονισμούς της Επιτροπής.

²¹ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2002/475/ΔΕΥ. ΕΕ L 164/22.6.2002, σελ. 3. Νομική βάση αυτής της πράξης είναι τα άρθρα 29, 31 (στοιχείο ε) και 34 παρ. 2, στοιχείο β) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

²² *Ibid*, άρθρα 1-4.

²³ *Ibid*, άρθρο 9.

μιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, κατ' εφαρμογή πάντως των αρχών της επικουρικότητας και αναλογικότητας.²⁴ Επιπλέον, τα κράτη-μέλη κλήθηκαν να μεριμνήσουν για τη λειτουργία στην επικράτειά τους μιας αρμόδιας αρχής για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης τέτοιων εσόδων και τη διασφάλιση της απρόσκοπτης ενημέρωσης αυτής της αρμόδιας αρχής από τις εποπτικές αρχές των πιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών αναφορικά με ύποπτες συναλλαγές που έχουν εντοπίσει κατά τον έλεγχο που ασκούν στους εν λόγω φορείς.²⁵

Για την επίτευξη του στόχου της πρόληψης της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η Οδηγία καλεί τα κράτη-μέλη να επιβάλλουν στα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, και κατά περίπτωση στους υπαλλήλους και τα διευθυντικά τους στελέχη, τις ακόλουθες υποχρεώσεις:²⁶

- να απαιτούν από τους πελάτες τους την απόδειξη της ταυτότητάς τους όταν συνάψουν επιχειρηματικές σχέσεις,
- να διατηρούν για ορισμένο χρονικό διάστημα συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία να είναι δυνατό να χρησιμεύουν ως αποδεικτικό υλικό σε οποιαδήποτε διερευνητική διαδικασία,
- να εξετάζουν με ιδιαίτερη προσοχή κάθε ύποπτη συναλλαγή, και εν αμφιβολία να αποφεύγουν την εκτέλεσή της,
- να συνεργάζονται με την αρμόδια αρχή για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες,²⁷
- να μη γνωστοποιούν στους πελάτες τους το γεγονός της διαβίβασης πληροφοριών στην προαναφερθείσα αρμόδια αρχή, και
- να διαθέτουν κατάλληλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των υπαλλήλων τους.

(β) Το 2001, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υιοθέτησαν, σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης, την Οδηγία 2001/97/ΕΚ με την οποία επήλθαν τροποποιήσεις στην Οδηγία 91/308/ΕΟΚ, ώστε οι διατάξεις της να προσαρμοστούν (με αρκετή στην περίπτωση αυτή χρονική υστέρηση) στις αναθεωρημένες 40 Συστάσεις της FATF του 1996. Με την εν λόγω Οδηγία, μεταξύ άλλων:

²⁴ Οδηγία 91/308/ΕΟΚ, άρθρο 2. Στο άρθρο 1 δίνονται οι ορισμοί των βασικών εννοιών.

²⁵ *Ibid*, άρθρο 10.

²⁶ *Ibid*, άρθρα 3-9 και 11.

²⁷ Ενημερώνοντας τις εν λόγω αρχές, με δική τους πρωτοβουλία ή κατόπιν αιτήσεως, για κάθε γεγονός που θα μπορούσε να αποτελέσει ένδειξη πράξης νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

- διευρύνθηκε το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, με την επιβολή υποχρεώσεων και σε άλλα, πέραν των πιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, φυσικά ή νομικά πρόσωπα κατά την άσκηση των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων (ελεγκτές, εξωτερικοί λογιστές, φορολογικοί σύμβουλοι, κτηματομεσίτες, συμβολαιογράφοι, δικηγόροι, έμποροι αγαθών υψηλής αξίας και καζίνο),²⁸
- ευθυγραμμίστηκε ο ορισμός της έννοιας του πιστωτικού ιδρύματος με αυτόν της κωδικοποιητικής Οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου²⁹ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων,³⁰
- διευρύνθηκε το φάσμα των επιχειρήσεων που εμπίπτουν στην έννοια του χρηματοπιστωτικού οργανισμού,³¹ και
- συγκεκριμενοποιήθηκε ο ορισμός της έννοιας της παράνομης δραστηριότητας.³²

(γ) Με την Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2001/500/ΔΕΥ τα κράτη-μέλη κλήθηκαν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να μη διατυπώνουν ούτε να διατηρούν επιφυλάξεις όσον αφορά τα άρθρα 2 και 6 της Σύμβασης του Στρασβούργου (μέτρα δήμευσης και αδικήματα σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, αντίστοιχα).³³ Καθιερώθηκαν επίσης διατάξεις σε σχέση με τις επιβαλλόμενες από τα κράτη-μέλη κυρώσεις επί των εγκλημάτων της παρ. 1 του άρθρου 6 της εν λόγω Σύμβασης, της δήμευσης περιουσιακών στοιχείων αξίας αντίστοιχης προς εκείνη των προϊόντων του εγκλήματος, καθώς και τον τρόπο αντιμετώπισης των αιτήσεων αμοιβαίας συνδρομής.³⁴

2. Το υπό έκδοση κανονιστικό πλαίσιο

Στις 30 Ιουνίου 2004, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση Οδηγίας³⁵ για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (βλέπε κατωτέρω, υπό α). Στις αρχές Ιουνίου του 2005 το Συμβούλιο υιοθέτησε το κείμενό της και η δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναμένεται

²⁸ Οδηγία 2001/97/ΕΚ, άρθρο 1, παρ. 2.

²⁹ ΕΕ L 126, 26.5.2000, σελ. 1.

³⁰ Οδηγία 2001/97/ΕΚ, άρθρο 1, παρ. 1, στοιχείο Α.

³¹ *Ibid*, άρθρο 1, παρ.1, στοιχείο Β.

³² *Ibid*, άρθρο 1, παρ. 1, στοιχείο Ε.

³³ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2001/500/ΔΕΥ, άρθρο 1.

³⁴ *Ibid*, άρθρα 2-4.

³⁵ Νομική βάση αυτής της Οδηγίας είναι τα άρθρα 47 (παρ. 2) και 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

μέχρι το τέλος του έτους το αργότερο. Η Οδηγία αυτή θα αντικαταστήσει πλήρως την προαναφερθείσα Οδηγία 91/308/ΕΟΚ, η οποία θα καταργηθεί.

Παράλληλα, στις 26 Ιουλίου 2005 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση Κανονισμού για τις πληροφορίες σχετικά με τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών (κατωτέρω, υπό β).³⁶ Η έκδοση του εν λόγω Κανονισμού αποτελεί προτεραιότητα της Βρετανικής Προεδρίας και αναμένεται να λάβει χώρα επίσης μέχρι το τέλος του έτους.

(α) Οι βασικότερες μεταβολές που επέρχονται με την υπό έκδοση Οδηγία στο ισχύον κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο, κατ' ενσωμάτωση των αναθεωρημένων 40 Συστάσεων του 2003 και ορισμένων Ειδικών Συστάσεων της FATF,³⁷ συνίστανται στα ακόλουθα:

- καθιερώνεται η υποχρέωση των κρατών-μελών να μεριμνήσουν για την ποινικοποίηση τόσο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όσο και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,³⁸
- διευρύνεται ακόμα περισσότερο το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, ώστε να υπαχθούν σε αυτό και οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές, καθώς και οι φορείς παροχής υπηρεσιών σε εταιρείες καταπιστευτικής διαχείρισης,³⁹
- επανακαθορίζονται, διευρυνόμενες, η έννοια των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας και η έννοια της εγκληματικής δραστηριότητας,⁴⁰
- καθιερώνονται αυξημένες υποχρεώσεις ταυτοποίησης της πελατείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών,⁴¹
- καθιερώνονται διατάξεις για τα μέτρα δέουσας επιμέλειας (αυξημένης και απλοποιημένης) που θα πρέπει να εφαρμόζουν πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (Contingency Due Diligence - CDD),⁴²
- καθιερώνονται διατάξεις για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και αρμόδιων εθνικών φορέων, τη διασφάλιση, όπου είναι δυνατόν, έγκαιρης ανάδρασης σχετικά με την αποτελεσματικότητα των αναφορών ύποπτων περιπτώσεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και την εξέλιξη που υπήρξε σε σχέση με τις αναφορές αυτές,⁴³ και

³⁶ Νομική βάση αυτής της Οδηγίας είναι το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

³⁷ Ειδικότερα πρόκειται για τις Ειδικές Συστάσεις υπ' αριθμ. 1 (SR I: Ratification and implementation of UN instruments), 2 (SR II: Criminalizing the financing of terrorism and associated money laundering) και 4 (SR IV: Reporting suspicious transactions related to terrorism).

³⁸ Πρόταση Οδηγίας, άρθρο 1 και 3, παρ. 4.

³⁹ *Ibid*, άρθρο 2, παρ. 1, στοιχεία γ) και δ).

⁴⁰ *Ibid*, άρθρο 3, στοιχεία (2), (6) και (7).

⁴¹ *Ibid*, άρθρα 5-9.

⁴² *Ibid*, άρθρα 10-11.

⁴³ *Ibid*, άρθρα 17-23, 31 και 38.

- καθιερώνονται διατάξεις για την προστασία των εργαζομένων στα νομικά πρόσωπα που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, από την έκθεσή τους σε απειλές ή επιθέσεις, λόγω της αναφοράς των υπονοιών τους για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.⁴⁴

(β) Με τις διατάξεις της πρότασης Κανονισμού επιδιώκεται η ομοιόμορφη εφαρμογή σε κοινοτικό επίπεδο της Ειδικής Σύστασης υπ' αριθμ. 7 (SR VII) της FATF, η οποία αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να συνοδεύουν τον πληρωτή μιας μεταφοράς χρηματικού ποσού (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και αριθμό λογαριασμού) σε οποιοδήποτε νόμισμα και οποιαδήποτε χώρα, από και προς πάροχο υπηρεσιών πληρωμών εγκατεστημένο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού εξαιρούνται οι πληρωμές με κάρτες και οι διατραπεζικές πληρωμές.

Η βασική διάταξη που καθιερώνεται με τον Κανονισμό είναι ότι όλες οι μεταφορές χρηματικών ποσών μεταξύ λογαριασμών σε κοινοτικά πιστωτικά ιδρύματα θεωρούνται εγχώριες και συνεπώς, σύμφωνα και με σχετικό ερμηνευτικό κείμενο της FATF, θα πρέπει να συνοδεύονται μόνο από τον αριθμό λογαριασμού του πληρωτή ή, σε περίπτωση που δεν διαθέτει αριθμό λογαριασμού, το μοναδικό αριθμό αναφοράς της συναλλαγής.⁴⁵ Άλλες σημαντικές διατάξεις είναι εκείνες που καθιερώνουν την υποχρέωση των κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων:

- να ταυτοποιούν, βασιζόμενα σε έγγραφα, αρχεία ή πληροφορίες αξιόπιστων και ανεξάρτητων αρχών, τα στοιχεία του πληρωτή μιας μεταφοράς χρηματικού ποσού,⁴⁶
- να διατηρούν τα στοιχεία του εντολέα για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 5 ετών από την ημερομηνία μεταφοράς του χρηματικού ποσού,⁴⁷ και
- να ελέγχουν, ως παραλήπτριες τράπεζες, τα στοιχεία που πρέπει να συνοδεύουν τον εντολέα (ανάλογα με το αν η μεταφορά χρηματικού ποσού προέρχεται από πάροχο υπηρεσιών πληρωμών εντός ή εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης), απορρίπτοντας την εντολή μεταφοράς χρηματικού ποσού που στερείται των απαραίτητων πληροφοριών ή διακόπτοντας τη σχέση τους με τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμής του εντολέα, αν η πρακτική αυτή επαναλαμβάνεται, με σχετική ενημέρωση των αρμόδιων εθνικών αρχών.⁴⁸

⁴⁴ *Ibid*, άρθρο 24.

⁴⁵ Πρόταση Κανονισμού, άρθρο 6.

⁴⁶ *Ibid*, σημείο 12 του αιτιολογικού και άρθρο 5, παρ. 2.

⁴⁷ *Ibid*, άρθρα 5, παρ. 3 και 11.

⁴⁸ *Ibid*, άρθρα 8-10.

Γ. Το ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο

Το ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας συναντάται στις ακόλουθες νομικές πράξεις, μέσω των οποίων έχουν ενσωματωθεί στην εσωτερική έννομη τάξη η ισχύουσα κοινοτική Οδηγία και οι Συμβάσεις της Βιέννης, του Στρασβούργου και των Ηνωμένων Εθνών:

- το Νόμο 2331/1995⁴⁹ (κατωτέρω, υπό α),
- τους Νόμους 1990/1991,⁵⁰ 2655/1998⁵¹ και 3034/2002⁵² (υπό β), και
- την κωδικοποιητική εγκύκλιο Διοίκησης της Τράπεζας της Ελλάδος⁵³ 16/2.8.2004 (υπό γ).

(α) Με το Νόμο 2331/1995 σχετικά με την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι διατάξεις της προαναφερθείσας κοινοτικής Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ. Ο εν λόγω νόμος, στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του οποίου εμπίπτουν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, ισχύει σήμερα όπως έχει διαμορφωθεί με μεταγενέστερες τροποποιήσεις, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τη διεύρυνση του καταλόγου των εγκλημάτων που εμπίπτουν στην έννοια της «εγκληματικής δραστηριότητας» του άρθρου 1α, τον ορισμό της «αρμόδιας αρχής» του άρθρου 1στ και την προσθήκη της παραγράφου 1 στο άρθρο 1, με την οποία ορίζονται οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε νομικά πρόσωπα.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στις διατάξεις του άρθρου 7, με τις οποίες καθιερώθηκε η λειτουργία Επιτροπής, έργο της οποίας είναι η συγκέντρωση, αξιολόγηση και διερεύνηση των πληροφοριών που διαβιβάζονται σε αυτήν, από τα πιστωτικά ιδρύματα και άλλους υπόχρεους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για ύποπτες συναλλαγές νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (γνωστής ως «Επιτροπή του άρθρου 7»).

Επισημαίνεται ότι μέχρι το Σεπτέμβριο του 2005 δεν είχε ακόμα ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η οποία όμως επίκειται.

⁴⁹ ΦΕΚ Α' 173/24.8.1995, άρθρα 1-12.

⁵⁰ ΦΕΚ Α' 193/16.12.1991, άρθρα 1-13.

⁵¹ ΦΕΚ Α' 264/1.12.1998, άρθρα 1-44.

⁵² ΦΕΚ Α' 168/19.7.2002, άρθρα 1-28.

⁵³ Ως αρμόδια εποπτική αρχή των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στην παρούσα ανάλυση δεν γίνεται αναφορά στις σχετικές με το θέμα εγκυκλίους της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, ως αρμόδιας αρχής για την εφαρμογή του Ν. 2331/1995 στις Ε.Π.Ε.Υ., τις εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, τις εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, καθώς και όσων λειτουργούν για λογαριασμό των ανωτέρω.

(β) Με το Νόμο 1990/1991 κυρώθηκε η Σύμβαση της Βιέννης του 1988. Η κυρωθείσα δια του παρόντος νόμου Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 27η Απριλίου 1992, σύμφωνα με την Ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών για τη θέση σε ισχύ της “Σύμβασης κατά της παράνομης διακινήσεως ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών”⁵⁴.

Η Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 κυρώθηκε με το Νόμο 2655/1998. Ωστόσο δεν έχουν ακόμα ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο οι διατάξεις της Απόφασης-πλαisiού του Συμβουλίου 2001/500/ΔΕΥ, οι οποίες αφορούν κυρίως τη μη διατύπωση ή διατήρηση επιφυλάξεων των κρατών-μελών όσον αφορά ορισμένα άρθρα της εν λόγω Σύμβασης (σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, υπό Β 1).

Με το Νόμο 3034/2002 εξάλλου κυρώθηκε και η διεθνής σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

(γ) Με την εγκύκλιο Διοίκησης της Τράπεζας της Ελλάδος 16/2.8.2004 κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις που αφορούν την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες για τις εποπτευόμενες από την Τράπεζα της Ελλάδος επιχειρήσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, δηλαδή πιστωτικά ιδρύματα, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης, εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, ανταλλακτήρια συναλλάγματος και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών διαμεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων. Η εν λόγω κωδικοποιητική εγκύκλιος καθορίζει τις υποχρεώσεις των εποπτευόμενων από αυτήν επιχειρήσεων, προκειμένου να διασφαλισθεί η ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων της ισχύουσας νομοθεσίας. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν ειδικότερα τα εξής:

- την πιστοποίηση της ταυτότητας των συναλλασσομένων,
- την τήρηση αρχείου για πέντε τουλάχιστον χρόνια από τη λήξη των σχέσεών τους με τους πελάτες, όσον αφορά τις συμβάσεις, και από τη διενέργεια της τελευταίας συναλλαγής, όσον αφορά τις συναλλαγές,
- τον εντοπισμό, χειρισμό και την αναφορά των ύποπτων συναλλαγών στην αρμόδια Επιτροπή του άρθρου 7 του Νόμου 2331/1995,
- τον καθορισμό ειδικότερων ποσοτικών κριτηρίων για τον προσδιορισμό των συναλλαγών που θα πρέπει να εξετάζονται με ιδιαίτερη προσοχή,

⁵⁴ ΦΕΚ Α' 39/5.3.1992.

- τις συναλλαγές χωρίς προσωπική επαφή με τον πελάτη,
- τη θέσπιση διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και επικοινωνίας,
- τις ακολουθούμενες ενέργειες σε περιπτώσεις συναλλαγών με πρόσωπα (φυσικά και νομικά) τα οποία προέρχονται από μη συνεργάσιμες χώρες, όπως αυτές προσδιορίζονται από την FATF,
- τις πληροφορίες που θα πρέπει να συνοδεύουν τον εντολέα κατά την αποστολή μηνυμάτων ηλεκτρονικής μεταβίβασης κεφαλαίων, εγχώρια και διασυνοριακά,
- τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις συστάσεις της FATF, και
- την εκπαίδευση του προσωπικού, τον τρόπο παροχής πληροφοριών στην Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς και τις προβλεπόμενες ποινές και διοικητικές κυρώσεις προς τις εποπτευόμενες επιχειρήσεις.

Αντί Επιλόγου - Ο ρόλος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

1. Άξονες δραστηριότητας

Ο ρόλος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, ως φορέα εκπροσώπησης των εγκατεστημένων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων-μελών της, στην εξεταζόμενη θεματική ενότητα είναι πολύπλευρος και συνίσταται στα ακόλουθα:

(α) Συμμετέχει με εκπρόσωπό της στην Επιτροπή του άρθρου 7 του Νόμου 2331/1995, καθώς κρίθηκε ότι ο τραπεζικός τομέας αποτελεί το βασικό πυλώνα του μηχανισμού παρακολούθησης ύποπτων συναλλαγών και η πλειοψηφία των αναφορών προς αυτόν το φορέα προέρχεται από τις τράπεζες.

(β) Παρακολουθεί τις ρυθμιστικές εξελίξεις σε όλα τα επίπεδα παρεμβάσεων (διεθνές, κοινοτικό και εθνικό). Προς το σκοπό αυτό συμμετέχει ενεργά στην Anti-Money Laundering Committee της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας (FBE) και παρακολουθεί τις εργασίες της European Banking Industry Committee (EBIC)⁵⁵, των δύο δηλαδή βασικών φορέων εκπροσώπησης των ευρωπαϊκών τραπεζών για αυτά τα θέματα.

⁵⁵ Η EBIC συστάθηκε τον Ιανουάριο του 2004 από το σύνολο των ευρωπαϊκών ενώσεων του πιστωτικού τομέα, συνολικά οκτώ, μεταξύ των οποίων και η FBE, με σκοπό τη διασφάλιση της αντιπροσωπευτικότητας και του συντονισμού των θέσεων της τραπεζικής κοινότητας στο πλαίσιο της διαδικασίας διαμόρφωσης, ενσωμάτωσης, υιοθέτησης και εφαρμογής του κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου για τον ενιαίο χρηματοπιστωτικό χώρο. Για τα μέλη, το σκοπό σύστασης και το έργο της EBIC, βλέπε αναλυτικά την ηλεκτρονική διεύθυνση www.eubic.org.

(γ) Παρεμβαίνει κατά το στάδιο επεξεργασίας του ρυθμιστικού πλαισίου με στόχο την άρτια διαμόρφωση των διατάξεών του και ενισχύει τη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφορόρησης των μελών της με τις αρμόδιες εποπτικές αρχές.

(δ) Επεξεργάζεται τις δρομολογούμενες ρυθμιστικές εξελίξεις και ενημερώνει έγκαιρα τις τράπεζες-μέλη της, μέσω της αρμόδιας προς το σκοπό αυτό Διατραπεζικής Επιτροπής. Ειδικά στη σημερινή συγκυρία, κύρια πηγή των ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χρηματοπιστωτικό τομέα αποτελούν οι νομικές πράξεις που θεσπίζονται σε κοινοτικό επίπεδο στο πλαίσιο της προσπάθειας που καταβάλλεται για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς στην Κοινότητα.

(ε) Αξιολογεί τις συνέπειες των υιοθετούμενων ρυθμίσεων με γνώμονα την αποτελεσματική κανονιστική συμμόρφωση του τραπεζικού συστήματος. Η ΕΕΤ αναδεικνύει το ρόλο και τη σημασία της κανονιστικής συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, διότι μόνο έτσι μπορεί να αντιμετωπισθούν κίνδυνοι επιβολής νομικών κυρώσεων, σημαντικών οικονομικών ζημιών, αλλά και απώλεια φήμης.

(στ) Υποστηρίζει το έργο των τραπεζών-μελών της που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό (ιδίως δε στις βαλκανικές χώρες), είτε μεμονωμένα είτε σε συνεργασία με αντίστοιχες ενώσεις τραπεζών, κυρίως σε επίπεδο σεμιναριακής υποστήριξης και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ εξειδικευμένων για το συγκεκριμένο θέμα τραπεζικών στελεχών.

(ζ) Ικανοποιεί αιτήματα των τραπεζών-μελών της ΕΕΤ για πραγματοποίηση σεμιναρίων του προσωπικού τους σε σχέση με τις επερχόμενες μεταβολές του κανονιστικού πλαισίου που αφορά την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την τέλεση οικονομικών εγκλημάτων σε διεθνές, κοινοτικό και εθνικό επίπεδο.

(η) Εφιστά την προσοχή των μελών της στην παρακολούθηση και το συντονισμό των δράσεών τους για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας, σε επίπεδο ομίλου.

2. Ειδικά: οι θέσεις της ΕΕΤ στο υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο

Από τις αρχές του 2005, γνωστοποιήθηκε στην Ελληνική Ένωση Τραπεζών, για σχόλια και παρατηρήσεις, το σχέδιο νόμου που επεξεργάστηκε η αρμόδια νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την τροποποίηση, συμπλήρωση και αντικατάσταση του Ν. 2331/1995 και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2001/97/ΕΚ (σύμφωνα με τα προαναφερθέντα υπό Γ 1). Μια γενική παρατήρηση της ΕΕΤ ως προς το πνεύμα που διέπει το συ-

γκεκριμένο αρχικό σχέδιο νόμου, είναι πως σε ορισμένες περιπτώσεις ο Έλληνας νομοθέτης σπεύδει να ενσωματώσει στο εθνικό δίκαιο διατάξεις κοινοτικού δικαίου οι οποίες τελούν ακόμα υπό διαμόρφωση, την ίδια στιγμή που καθυστερήσει πέραν των δύο ετών η ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας 2001/97/ΕΚ. Ειδικότερα:

(α) Με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του σχεδίου νόμου, ποινικοποιείται για πρώτη φορά η τυχόν από βαρεία αμέλεια (και όχι μόνον από δόλο ή πρόθεση) παράλειψη αναφοράς ενδεχόμενης ύποπτης συναλλαγής από υπάλληλο των προσώπων του άρθρου 2α (παρ. 1) ή από άλλο υπόχρεο πρόσωπο προς αναφορά ύποπτων συναλλαγών. Μάλιστα προβλέπεται η επιβολή ποινής φυλάκισης μέχρι δύο (2) ετών, η οποία χαρακτηρίζεται στην εισηγητική έκθεση ως ήπια. Ωστόσο ουδεμία αιτιολογία περιλαμβάνεται στην εισηγητική έκθεση για τη σκοπιμότητα ποινικοποίησης ενός πειθαρχικού παραπτώματος, ενώ η συγκεκριμένη ποινικοποίηση δεν έχει έρεισμα στην ενσωματούμενη Οδηγία.

(β) Με την παράγραφο 1 στοιχεία 2 και 3 του άρθρου 2 του σχεδίου νόμου εντάσσονται στον ορισμό της εγκληματικής δραστηριότητας το σύνολο των κακουργημάτων και πλημμελημάτων, εφόσον από την τέλεσή τους προκύπτει περιουσία τουλάχιστον 4.000 ευρώ. Συνεπώς, εντάσσεται πλέον και το σύνολο σχεδόν των εγκλημάτων που συνδέονται με την παράβαση του φορολογικού δικαίου. Με τη διάταξη αυτή είναι εμφανές ότι επιχειρείται η ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία του άρθρου 1 της Απόφασης-πλακίου 2001/500/ΔΕΥ. Ωστόσο στην εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου δεν υπήρχε αναφορά στην Απόφαση αυτή, ούτε άλλη αιτιολόγηση της καθολικής διεύρυνσης της έννοιας της εγκληματικής δραστηριότητας.

(γ) Το σχέδιο νόμου προβλέπει την ενσωμάτωση ορισμένων από τις ειδικές συστάσεις της FATF του 2002, πλην όμως θα ήταν προτιμότερο να επιδιωχθεί η ενιαία ενσωμάτωσή τους από όλα τα κράτη-μέλη της Κοινότητας, για τη διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής τους από αυτά και συνεπώς ίσων όρων ανταγωνισμού. Ειδικότερα, αναφορικά με την ειδική σύσταση VII (Wire Transfers), η οποία ήδη εφαρμόζεται στα εγκατεστημένα στη χώρα μας πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, ύστερα από την έκδοση σχετικής εγκυκλίου Διοίκησης από την Τράπεζα της Ελλάδος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάζεται, όπως έχει ήδη αναφερθεί (υπό Γ 2), σχέδιο Κανονισμού, με τις διατάξεις του οποίου επιδιώκεται η θεώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ενιαίας έννομης τάξης και η ενιαία εφαρμογή σε αυτήν της έννοιας και των σχετικών κανόνων πληροφόρησης που προβλέπει το ερμηνευτικό κείμενο της FATF για τις εγχώριες μεταφορές χρηματικών ποσών. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και ειδικότερα την επιλογή του Κανονισμού, (που έχει άμεση ισχύ) ως νομοθετικής πράξης ενσωμάτωσης της σχετικής νομοθεσίας, η ΕΕΤ θεωρεί ότι η Ειδική Σύσταση VII της FATF θα ήταν ορθότερο να μην ενσωματωθεί με το εν λόγω σχέδιο νόμου.

(δ) Με την παράγραφο 4 του άρθρου 6 προβλέπεται η καθιέρωση υποχρέωσης για κάθε “χρηματοπιστωτικό όμιλο” ορισμού ενός διευθυντικού στελέχους ως συντονιστή για τη διασφάλιση της τήρησης των σχετικών υποχρεώσεων των επιμέρους εταιρειών του εν λόγω ομίλου. Επειδή όμως δεν υπάρχει σχετικός ορισμός στην ελληνική νομοθεσία, είναι αναγκαίο να συμπεριληφθεί στους ορισμούς του νομοσχεδίου η έννοια του “χρηματοπιστωτικού ομίλου”, καθώς και ο καθορισμός συγκεκριμένων και αντικειμενικών κριτηρίων για τον προσδιορισμό της έννοιας “μεγαλύτερη εταιρεία του ομίλου”.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Επισκόπηση του κανονιστικού πλαισίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας:
Η επίδραση του διεθνούς κανονιστικού πλαισίου στο κοινοτικό και το ελληνικό
(καθεστώς: Σεπτέμβριος 2005)

Διεθνής πηγή	Έτος	Θεματική ενότητα	Κοινοτική νομική πράξη	Ελληνική νομική πράξη
FATF: 40 συστάσεις	1990	Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	Οδηγία 91/308/ΕΟΚ	Νόμος 2331/1995
FATF: 40 συστάσεις	1996	Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	Οδηγία 2001/97/ΕΚ	Υπό έκδοση νόμος (2005)
FATF: 40 συστάσεις	2003	Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	Υπό έκδοση Οδηγία	
FATF: 9 ειδικές συστάσεις	2004	Χρηματοδότηση τρομοκρατίας	<ul style="list-style-type: none"> ■ Υπό έκδοση Οδηγία ■ Υπό έκδοση Κανονισμός (“SR VII”) 	Υπό έκδοση νόμος (2005)
Σύμβαση Βιέννης	1988	Καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών	Οδηγία 91/308/ΕΟΚ	Νόμος 1990/1991 και Νόμος 2331/1995
Σύμβαση Στρασβούργου	1990	Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες	Απόφαση-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ	Νόμος 2655/1998
Διεθνής Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών	1999	Χρηματοδότηση τρομοκρατίας	Απόφαση-πλαίσιο 2002/475/ΔΕΥ	Νόμος 3034/2002